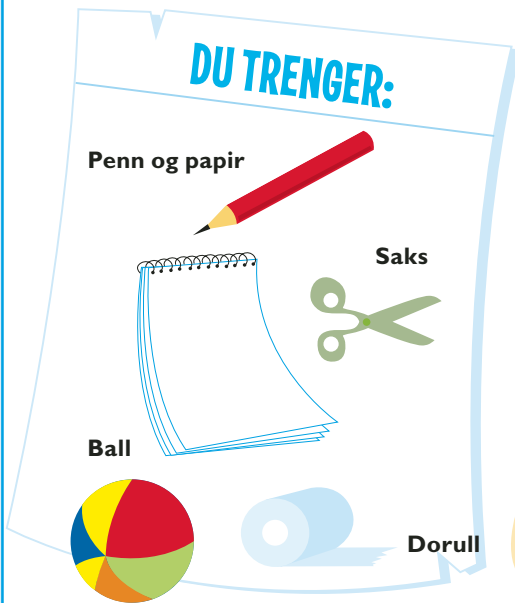

Høyre og venstre

Blekkspruter har åtte eller ti armer, men bruker ikke alle armene like mye. De bruker to-tre faste armer til å utforske nye gjenstander, og bare det ene øyet. Gjør du testen under her, vil du oppdage at vi mennesker også er slik. Vi har vår favorittarm, vårt favorittøye, favorittbein osv.

Høyremenneske, venstremenneske – eller midt imellom

Gjør følgende undersøkelser og fyll ut resultatene i tabellen:

1 Håndtest

- Hvilken hånd skriver du med?
- Hvilken hånd liker du å klippe med?
- Hvilken hånd liker du å kaste med?

2 Fottest

- Hvilken fot liker du best å sparke en ball med?
- Hvilken fot setter du først når du går opp en trapp?
- Hvilken fot bruker du først når du klatrer opp på noe?

3 Øyetest

- Hvilket øye liker du best å bruke når du kikker gjennom en dorull?
- Hvilket øye bruker du når du kikker gjennom et nøkkelhull?
- Se på noe som er litt unna deg, f. eks. en klokke på veggen. Ta en finger opp foran deg slik at den er

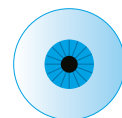
mellom deg og det du ser på. Lukk først det ene øyet og så det andre. Hvilket øye kunne du lukke uten at fingeren flyttet seg?

4 Øretest

- Hvilket øre bruker du hvis noen skal hviske deg en beskjed?
- Hvilket øre bruker du når du snakker i telefonen?

Om du er et rent høyremenneske, et rent venstremenneske eller noe midt imellom, er det uansett helt normalt. For selv om de fleste av oss er rene høyremennesker, er en god del av oss venstremennesker eller en blanding. Vi vet ikke helt hvorfor det er slik, men professor Chris McManus i England har en teori. Han mener både arveanlegg, altså gener, og tilfeldigheter styrer hvilken del av hjernen som skal ha hovedkontroll over en bestemt kroppsfunksjon. Nervene fra høyre del av hjernen styrer venstre del av kroppen, mens nervene fra venstre del av hjernen styrer høyre del av kroppen. Så hvis hjerneområdet som skal styre den dyktigste armen vår, havner på venstre side av hjernen, blir man høyrehendt. Hvis denne kontrollen havner på høyresiden av hjernen, blir man keivhendt. Det samme gjelder for andre funksjoner i kroppen. Derfor kan resultatet bli forskjellig fra person til person.

Hvis dere er flere som gjør denne testen, kan dere regne ut den prosentvise fordelingen på de ulike testene. Er det forskjell på jenter og gutter?

		Høyre	Venstre
Håndtest	Skrive		
	Klippe		
	Kaste		
Fottest	Sparke		
	Trapp		
	Klatre		
Øyetest	Dorull		
	Nøkkelhull		
	Fingersikting		
Øretest	Hvisking		
	Telefon		

Forviklinger

Selv om forskjellen på høyre og venstre er viktig for oss, har mange problemer med å vite forskjellen. Da mer enn 350 professorer ved et universitet i USA ble spurt om de kunne forskjell på høyre og venstre, ble svarene slik:

- Problemer hele tiden: 2 %
- Ofte problemer: 6 %
- Problemer innimellom: 11 %
- Sjelden problemer: 36 %
- Aldri problemer: 45 %

Lag en tilsvarende spørreundersøkelse blant venner, foreldre og klassekamerater. Får du lignende resultater?

Folk flest bruker dobbelt så lang tid på test 2 som på test 1. Og enda lengre tid på test 3. Til og med voksne hjerner trenger lengre tid på å skille høyre og venstre enn opp og ned. Det er nemlig lett å skille opp og ned, selv små barn kan det. Det er fordi tyngdekraften viser oss tydelig hvilken vei som er ned. Det er derimot ikke noe i naturen som viser oss høyre og venstre. Forskjellen er bestemt av oss mennesker, og det er nok grunnen til at hjernen bruker lengre tid på å skille høyre fra venstre. Noen av oss lærer det aldri.

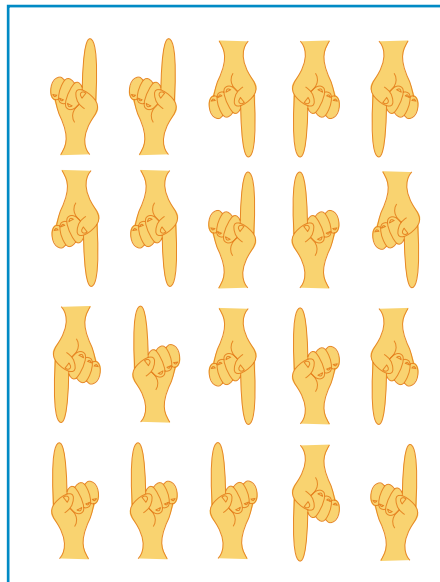
Opp, ned, venstre og høyre

Det er mye lettere å se forskjell på opp og ned enn å skille mellom venstre og høyre. Du kan teste deg selv ved hjelp av figurene her og en stoppeklokke

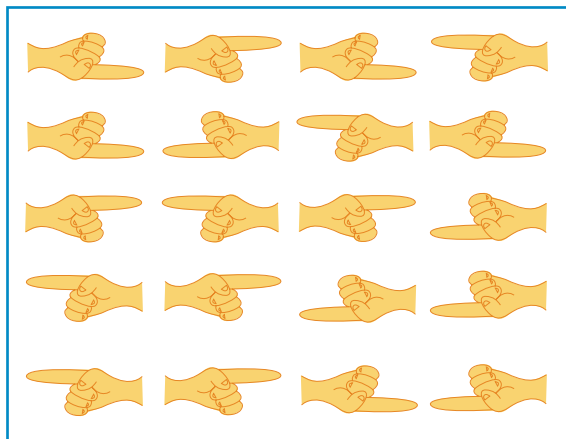

Slik gjør du

1 Ta tiden mens du sier høyt hvilken vei hendene på den øverste figuren peker. Begynn øverst til venstre og ta linje for linje. Noter resultatet.

2 Gjenta forsøket med den nederste figuren, men nå skal du i stedet si høyt om hendene peker til høyre eller venstre.

3 Gjenta forsøket enda en gang på den nederste figuren, men nå skal du si høyt om du ser høyre eller venstre hånd.

Venstre og høyre hånd i steinalderen

Kjedet til steinaldermannen Ötzi, som ble funnet i Alpene i 1991, så slik ut. Kan du finne ut om den som lagde halssmykket for ca. 5000 år siden, var venstre- eller høyrehendt?

Slik gjør du

1 Ta to tråder med hyssing. Hold de to endene sammen med den ene hånden og tvinn trådene rundt hverandre med den andre.

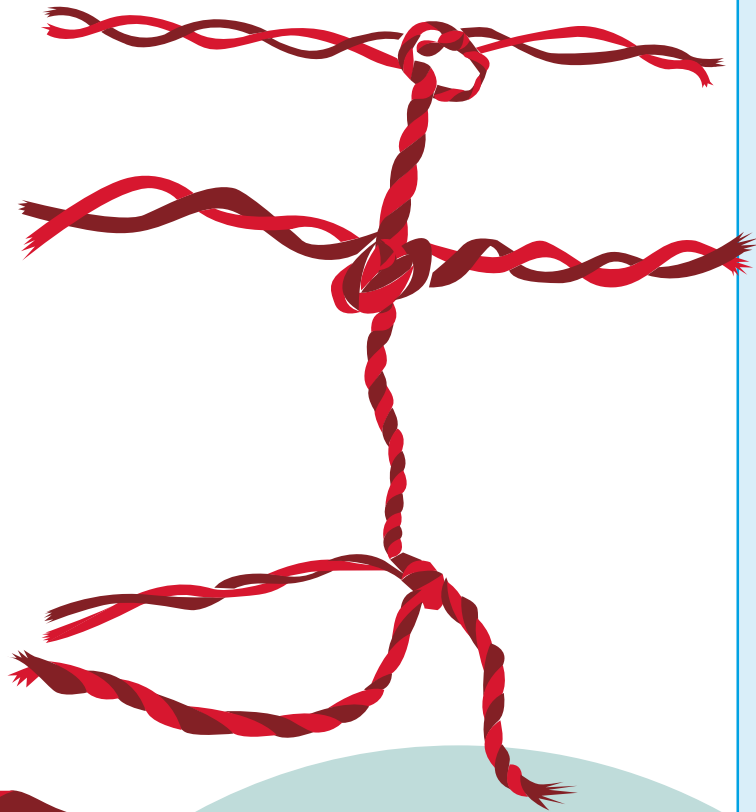

2 Sammenlign retningen på spiralen du får, med den du ser på bildet.

3 Tvinn så trådene på nytt, men nå lar du hendene bytte oppgave. Sammenlign på nytt med bildet.

Her er tvinning av tråd den mest krevende oppgaven. Venstrehendte vil derfor velge å bruke venstrehånden til denne jobben, mens høyrehendte vil bruke høyre hånd. Ved å studere mange slike arbeider med tvinne-mønster har man funnet ut at det var omtrent like mange keivhendte i tidligere tider som i dag, altså rundt 10 % av befolkningen.

Fakta om høyre og venstre

- Hvorfor heter den høyre siden av en båt styrbord? Jo, fordi man i tidligere tider plasserte styrebordet, eller roret, på den siden av båten som passet for høyrehendte, altså høyre side. De aller fleste sjøfolk var jo høyrehendte.
- Hvorfor går gjengene på de aller fleste skruer på skrå oppover fra venstre til høyre? Jo, fordi slik blir skruen enklest å skru inn for en som er høyrehendt.
- Les mer om Ötzi og det å være venstrehendt og høyrehendt på nysgjerrigper.no